

Muistio

18.1.2023

VN/34446/2022
VN/34446/2022-TEM-18

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

TEM Asiantuntijamuistio Huoltovarmuusselonteosta (VNS 8/2022 vp)

Huoltovarmuudesta ei ole aiemmin annettu valtioneuvoston selontekoa eduskunnalle. Koronapandemia muutti merkittävästi huoltovarmuuden toimintaympäristöä, ja helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on tehnyt toimintaympäristöstä entistä haastavamman. Myös kansainvälinen huoltovarmuusympäristö on muuttunut. Pohjoismainen huoltovarmuusyhteistyö on entisestään laajentunut, ja Euroopan unionissa on meneillään useita hankkeita, jotka vaikuttavat myös huoltovarmuuden kansalliseen järjestämiseen ja sitä koskevaan lainsäädäntöön. Lisäksi Suomi haki Pohjois-Atlantin puolustusliitto Naton jäseneksi toukokuussa 2022.

On tärkeää, että juuri tässä tilanteessa eduskunta saa tilaisuuden keskustella huoltovarmuuden turvaamisesta, jotta tulevien vuosien keskeiset kehittämiskohteet tulevat linjatuiksi parlamentaarisen keskustelun kautta.

Huoltovarmuuteen liittyvistä asiakokonaisuuksista on viime vuosina annettu useita selontekoja. Tällaisia ovat puolustusselonteko, ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, sisäisen turvallisuuden selonteko, valtioneuvoston selonteko tiedustelulainsäädännöstä sekä valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta. Lisäksi viime vuoden huhtikuussa valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon turvallisuusympäristön muutoksesta. Huoltovarmuusselonteko täydentää yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta annettuja selontekoja.

Huoltovarmuudesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta on tehty vuosina 2020-2021 useampia arviointeja ja selvityksiä. Nämäkin ovat toimineet pohjana selonteon valmistelulle.

Suomen huoltovarmuusmalli on toimiva ja huoltovarmuuden tilanne on hyvä, mutta muuttuneen toimintaympäristön vuoksi mallia on edelleen kehitettävä ja turvattava riittävät taloudelliset ja muut tarvittavat resurssit.

Selonteossa määritellään keskeiset tavoitteet huoltovarmuuden kehittämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Selonteolla ja sen toimeenpanolla voidaan varmistaa huoltovarmuuden riittävä taso osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta. Selonteko määrittää huoltovarmuuden kehittämisen keskeiset strategiset kulmakivet. Operatiivisempia tavoitteita määritellään huoltovarmuuden tavoitteista annetun valtioneuvoston päätöksen uudistamisen yhteydessä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Selonteon linjaukset

Selonteon keskeiset linjaukset ovat:

Taloudelliset resurssit

Huoltovarmuusrahasto esitetään säilytettäväksi edelleen budjetin ulkopuolisena rahastona siten, että sen kantokyky mitoitetaan vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin ja huoltovarmuuden tehtäväkenttään. Rahaston toimintaa kehitetään mm. hallinnon, ohjauksen, pääoman tuoton ja sijoitusten osalta. Selonteossa linjataan myös, että rahastosta ei pääsääntöisesti tulisi rahoittaa sektoriministeriöiden vastuulle kuuluvia normaaliajan pitkäkestoisia huoltovarmuustoimintoja, vaan nämä rahoitetaan vastuuministeriön budjetista.

Huoltovarmuussäätely

Huoltovarmuussäätelyn muutostarpeiden arviointi käynnistetään, ja kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskeva CER-direktiivi pannaan täytäntöön huomioiden myös nykyjärjestelmän vahvuudeksi tunnistettu sopimusperusteinen yhteistyö yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa. Kriittisen infrastruktuurin varautumistoimien tavoitteet, vähimmäistasot sekä toimien yhteensovitus valtioneuvostotasolla määritellään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia. Selvitetään myös tarve ja mahdollisuudet uudistaa julkisten hankintojen säätelyä EU-säätelyn puitteissa siten, että huoltovarmuustarpeet tulevat paremmin huomioituksi.

Sektorikohtaisen varautumisen ja yhteistyön kehittäminen

Selonteossa linjataan, että jokainen ministeriö edelleen vastaa varautumisesta omalla hallinnonalallaan, mutta eri sektoreiden varautumistoimenpiteiden yhteensovittamista tiivistetään. Uudistetaan valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätös ja kehitetään sen seurantaa ja vaikuttavuuden arviointia. Kehitetään edelleen poikkihallinnollista yhteistyötä ja lisätään harjoituksiin myös yhteistoimintaa koskevat rakenteet ja niissä tapahtuvan toiminnan ja päätöksenteon järjestäminen. Määritellään huoltovarmuuden kannalta kriittisen osaamisen tarpeet ja se, miten tarpeisiin vastataan. Lisätään kansalaisten ja pk-yritysten tietoa sekä osaamista huoltovarmuudesta.

Verkostomallin kehittäminen ja yhteiskunnallinen vuoropuhelu

Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyön verkostomallia kehitetään edelleen ja vahvistetaan vastaamaan nopeasti muuttuvan toimintaympäristön vaatimuksia. Kehittämistyössä huomioidaan myös kansainvälisen yhteistyön vaatimukset. Varmistetaan säännöllinen parlamentaarinen vuoropuhelu. Huoltovarmuusselonteko päivitetään säännöllisin väliajoin.

Selonteossa ehdotetut linjaukset ovat huoltovarmuuden kehittämisen kannalta olennaisen tärkeitä. Näiden linjausten toteuttamisella suomalainen huoltovarmuus säilyy ja kehittyy hyvällä tasolla jatkosakin.

Sektorikohtaisia huomioita

Selonteossa käsitellään esimerkinomaisesti eri sektoreiden keskeisiä huoltovarmuuskysymyksiä ja kehittämistarpeita. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta selonteossa todetaan mm. seuraavaa:

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävänä on turvata kaikissa olosuhteissa terveyden ja toimintakyvyn kannalta väestölle keskeiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, terveellinen elinympäristö ja toimeentulo. Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista häiriötilanteisiin johtaa, valvoo ja yhteensovittaa sosiaali- ja terveysministeriö. Valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen kehittämistä käsittelee myös valtioneuvoston asettama poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen yhteinen varautuminen tehdään viiden yhteistyöalueen mallilla ja viisi valtakunnallista valmiuskeskusta huomioiden. Yliopistollista sairaalaa ylläpitävällä hyvinvointialueella ja HUS-yhtymässä tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alusta kunnilta hyvinvointialueille. Hyvinvointialueen on varautumisessaan varmistettava palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös silloin, kun palveluja toteutetaan hankkimalla niitä yksityisiltä palveluntuottajilta.

Materiaalinen huoltovarmuus liittyy sosiaali- ja terveydenhuollossa erityisesti hoitotarvikkeisiin, lääkinnällisiin laitteisiin, lääkkeisiin ja diagnostisiin tarvikkeisiin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa kuuluvat myös väestön toimeentulon viimesijainen turvaaminen sekä väestön perushuolto ja tilapäinen ma-

joittaminen. Tämä edellyttää poikkeusolojen osalta erityisiä järjestelmiä, yhteistyötä muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa sekä materiaalista varautumista ja sopimuksia palveluntuottajien kuten päivittäistavara- ja majoitusliikkeiden kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto on riippuvainen monista yhteiskunnan yhteisistä toiminnoista, kuten sähkösaannista, jätehuollosta ja digitaalisesta turvallisuudesta. Tietojärjestelmien kyberturvallisuus ja kriittisten järjestelmien tunnistaminen ovat keskeistä jatkuvuuden hallintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminta tarvitsee riittävät resurssit materiaalien, tilojen ja erityisesti henkilöstön osalta. Covid-19-pandemia osoitti, että palveluiden rajoittavana tekijänä on usein ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys. Materiaalien käytössä ja niihin liittyvissä hankinnoissa on huomioitava myös Puolustusvoimien kanssa tehtävän yhteistoiminnan tarpeet. Kansallisen materiaallisen varautumisen lisäksi on huomioitava kansainvälisen yhteistyön välttämättömyys erityisesti EU:n ja Pohjoismaiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lääkehuollon huoltovarmuutta ja omavaraisuutta on arvioitava sekä kansallisella että EU-tasolla. Huoltovarmuuden näkökulmasta yksityisen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä tulee kehittää.

Neuvotteleva virkamies Pertti Hämäläinen, 029 506 3516

Liitteet

Jakelu Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Tiedoksi TEM Ohjausyksikkö